

مطالعه جامعه‌شناختی میزان سرمایه اجتماعی خانواده‌های تحت پوشش سازمان بهزیستی

شهر کرمانشاه

حمزه خردمند^{۱*}، خلیل کریمی^۲

۱. کارشناسی علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. (نویسنده مسئول).

۲. کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی، واحد اسلام‌آباد غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلام‌آباد غرب، ایران.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره ششم، شماره بیست و یکم، بهار ۱۴۰۳، صفحات ۱۶۹-۱۷۹

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر مطالعه جامعه‌شناختی میزان سرمایه اجتماعی بین خانواده‌های تحت پوشش سازمان بهزیستی می باشد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نوع روش تحقیق توصیفی - پیمایشی است. بدیهی است که روش انجام تحقیق بستگی به هدف و ماهیت موضوع پژوهش و امکانات اجرایی آن دارد. روش نمونه‌گیری در پژوهش حاضر برای گردآوری اطلاعات از شهروندان تحت پوشش سازمان بهزیستی در زمینه سرمایه اجتماعی، نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای بوده است و حجم نمونه در سطح اطمینان ۹۵ درصد با احتساب خطای ۱۰ درصد، ۳۹۵ نفر در محلات شهر کرمانشاه تعیین گردید. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه سرمایه اجتماعی پاتنام (۱۹۹۹) که دارای ۳۰ سؤال می باشد استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار spss و در قالب آزمون‌های آماری خی دو (χ^2)، ضرایب کندال تای بی و آزمون تفاوت میانگین، آزمون t و تحلیل واریانس یک‌طرفه (F) استفاده شد. نتایج نشان داد که بین میزان اعتماد به سازمان، مشارکت خانواده‌ها، خیرخواهی و روابط متقابل خانواده‌های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در مجموع می‌توان گفت بین میزان سرمایه اجتماعی خانواده‌های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. پیشنهاد می‌شود همین تحقیق در قالب روش مصاحبه نیز انجام شود تا بتوان به نتایج قابل تعمیمی در این زمینه دست یافت.

واژه‌های کلیدی: اعتماد به سازمان، مشارکت خانواده‌ها، خیرخواهی، روابط متقابل، سرمایه اجتماعی.

مقدمه

سرمایه اجتماعی^۱ درگرو، مشارکت شهروندان و افزایش آگاهی اجتماعی برای همه اعضای جامعه است. درواقع سرمایه مستلزم رعایت عدالت اجتماعی و توجه متوازن به وجوه فرهنگی، سیاسی و اقتصادی حیات جامعه است؛ به گونه ای که نیروی انسانی را به فراگرد توسعه خوش بین و امیدوار سازد. امروزه سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از عوامل محوری اثرگذار بر توسعه محلات و شهرها است (مصطفی پور و دیگران، ۱۳۹۷). یکی از اساسی ترین مسائلی که جوامع امروزی با آن مواجه اند اعتماد اجتماعی^۲ است؛ به طوری که بشر امروزی بدون اعتماد اجتماعی تا حد زیادی قادر به حیات اجتماعی نیست؛ بنابراین در بستر تعاملات و کنش های گروهی، اعتماد به منزله مکانیسمی اجتماعی با کارکردهای متعدد اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و روان شناختی، نقش مهمی را در این زمینه ایفا می کند. درواقع زندگی انسان، بدون احساس اعتماد اجتماعی و اعتماد به سازمان های پیرامون خود، تحمل ناپذیر خواهد بود. این امر ممکن است، باعث ازهم پاشیدگی فرد و نابودی وی شود. اعتماد، رشد انسان و شکوفایی استعدادها و توانایی های او را تسهیل می کند و رابطه او با دیگران و جهان را به رابطه ای خلاق و شکوفا تبدیل می سازد تا فرد بتواند آرامش، امنیت و آزادی و استقلال را در کنار دیگران و با دیگران تجربه کند (پاتنام، ۱۳۹۹). مبادله نه تنها برای ما ارزش نسبی اشیاء را مشخص می کند بلکه کلید اصلی هرگونه رابطه اجتماعی است. یکی از کارکردهای مبادله این است که پیوند درونی بین افراد ایجاد می کند (میزتال، ۱۹۹۶،^۴ به نقل از مظاهری: ۱۳۸۴). زیمل با مبنا قراردادن مبادله، اعتماد را شکلی از رابطه (اعتماد) به مثابه وابستگی مطمئن به یک نفر یا یک اصل و صور انتزاعی مثل پول تعریف می کند. او مبنای اعتماد را ارتباط می داند. بحث های زیمل^۵ در مورد اعتماد، برخی ویژگی های آن را در جوامع مدرن آشکار می سازد. عدم قطعیت و تجربه متفاوت اجتماعی، همراه با افزایش فردگرایی، نیاز به اعتماد را دوجندان می کند؛ روابط اجتماعی را مستحکم می سازد و یکی از مهم ترین نیروهای ترکیبی در جامعه است. پاتنام اعتماد را یکی از مؤلفه های حیاتی و اساسی سرمایه اجتماعی می داند. از منظر پاتنام، تئوری سرمایه اجتماعی فرض می کند که هر چه بیشتر با افراد دیگر ارتباط داشته باشیم، بیشتر به آن ها اعتماد می کنیم و به عکس (پاتنام، ۱۳۹۹). همان گونه که صاحب نظرانی چون پاتنام، اینگلهارت^۶، گیدنز^۷ و افه^۸ تأکید دارند اعتماد اجتماعی بنیاد هرگونه همکاری و مشارکت را تشکیل می دهد. فزونی آن باعث مشارکت بیشتر و کمبود آن باعث مشارکت کمتر می شود. در ارتباط با میزان سرمایه اجتماعی نتایج مطالعات داخلی حاکی از آن است که وضعیت سرمایه اجتماعی در کشور مطلوب نیست. بر اساس نتایج حاصل پیمایش ملی سرمایه اجتماعی در کشور، ۳۹ درصد شهروندان دارای سرمایه اجتماعی کم، ۳۵ درصد دارای سرمایه اجتماعی متوسط و ۲۶ درصد نیز دارای سرمایه اجتماعی زیاد هستند (عبداللهی و موسوی، ۱۳۸۶). مطالعات دیگر نیز تقریباً همین نتیجه را

^۱ - Social capital

^۲ - social trust

^۳ - Putnam

^۴ - Miztal

^۵ - Simmel

^۶ - Inglehart

^۷ - Giddens

^۸ - Efe

تائید می کنند (محسنی تبریزی و آقامحسینی، ۱۳۸۹؛ نوغانی و دیگران، ۱۳۹۱؛ معمارزاده و دیگران، ۱۳۸۸؛ کامران و ارشادی، ۱۳۸۷؛ ملکی و نژادسبزی، ۱۳۸۹؛ شیانی و دیگران، ۱۳۸۸؛ زاهدی و دیگران، ۱۳۸۸؛ غفوری و جعفری، ۱۳۸۷). مطالعاتی که روند سرمایه اجتماعی را نیز بررسی کرده اند در روند کاهشی سرمایه اجتماعی متفق القول اند (عبداللهی و موسوی، ۱۳۸۶؛ قاسمی و دیگران، ۱۳۸۵؛ سعادت، ۱۳۸۷؛ صفدری و دیگران، ۱۳۸۷؛ و سیاهپوش، ۱۳۸۷). بررسی های تطبیقی این موضوع در سطح کشورها نیز مؤید نتایج مطالعات فوق هستند. بر اساس سنجه های مرتبط با زیر شاخص سرمایه اجتماعی در شاخص کلان کامیابی که هر ساله توسط مؤسسه لگاتیوم^۱ محاسبه می شود، بین سال های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۱، ایران با کسب نمره ۲/۳۸- در رتبه ۱۲۱ ام جهان و یازدهم کشورهای منطقه قرار گرفته است. در سنجش جهانی دیگری از شاخص سرمایه اجتماعی که توسط دان لی^۲ و همکارانش (۲۰۱۲)، اجرا شده است، کشور ما در رتبه ۵۹ قرار دارد (به نقل از فاضلی و اشتیاقی، ۱۳۹۱). مزینانی و دیگران (۱۴۰۱)، در تحقیقی بیان داشتند که میزان سرمایه اجتماعی دانش آموزان در سطح متوسطی قرار دارد و مهم ترین گروه های مرجع دانش آموزان نیز گروه های هنرمندان و ورزشکاران ملی و همکلاسی ها بوده اند. نظارتی زاده و دیگران (۱۴۰۱)، در تحقیقی بیان داشتند که سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (اعتماد اجتماعی، اتصال به شبکه های اجتماعی و هنجارگرایی) بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان تأثیر داشته است. امیرخانی و اکبری (۱۴۰۱)، در تحقیقی بیان داشتند که میان ابعاد هنجاری، شناختی و ساختاری سرمایه اجتماعی همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد. تأثیر این عوامل مورد تائید قرار گرفت. همچنین نتایج نشان داد که وجود احساس هویت اجتماعی از عوامل هنجاری، پایبندی به اخلاقیات از عوامل شناختی و فرآیند تصمیم گیری جمعی و شفاف از عوامل ساختاری بیشترین اثرات مستقیم را بر ارتقاء سرمایه اجتماعی داشته اند. شیروانی ناغانی و دیگران (۱۴۰۰)، در تحقیقی بیان داشتند که سرمایه اجتماعی با تسهیل کنش های اجتماعی نقش تعیین کننده ای در تأمین و دستیابی به ترجیحات افراد دارد که با کاهش تنش های ذهنی، شادکامی و حس خوشبختی را برای شهروندان رقم می زند. یعقوب و دیگران (۱۴۰۰)، در تحقیقی بیان داشتند که بین متغیرهای سرمایه اجتماعی با تاب آوری همبستگی مثبتی وجود دارد و رابطه متغیرها مستقیم است. دربان آستانه و دیگران (۱۳۹۹)، در تحقیقی بیان داشتند که بیشترین خانوارهای که تحت پوشش سازمان بهزیستی، در شرق، جنوب و جنوب غرب کشور پراکنده شده اند. همچنین یافته های شاخص موران سراسری نشان داد توزیع خانوارهای تحت پوشش سازمان بهزیستی در سطح کشور به صورت خوشه ای توزیع شده اند. مصطفی پور و دیگران (۱۳۹۸)، در تحقیقی به این نتیجه دست یافتند که میزان سرمایه اجتماعی در بین محله های مورد مطالعه متفاوت بوده است. میرحسینی و آقاجانی (۱۳۹۷)، در تحقیقی بیان داشتند که سرمایه اجتماعی از طریق مؤلفه های اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و انسجام اجتماعی سنجیده شده و میزان کل سرمایه اجتماعی زنان پایین ارزیابی و سبک زندگی از طریق مؤلفه های مدیریت بدن، دین داری با دو بعد مناسکی و اعتقادی، اوقات فراغت، باورهای سنتی، باورهای فرهنگی مبتنی بر جنسیت سنجیده شده و سه سبک زندگی سنتی، مدرن و بینابین در بین زنان مورد مطالعه دیده شده که بیشترین میزان را سبک زندگی مدرن داشته، در ضمن متغیرهای مستقل توانسته اند تغییرات متغیر وابسته

^۱ - Legatium Institute

^۲ - Don Lee

را تبیین نمایند. فاتحی و اخلاصی (۱۳۹۲)، در تحقیقی بیان داشتند که میانگین کل سرمایه اجتماعی در سطح فردی و گروه‌های نخستین و سطح استانی و ملی سازمان‌ها و نهادها معادل ۵۹/۸ درصد است. در میان سطوح سه‌گانه متغیر وابسته، بیشترین میانگین مربوط به سطح خرد سرمایه اجتماعی است (۷۰ درصد). قاسمی و کاظمی (۱۳۸۷)، در تحقیقی بیان داشتند که بین حجم سرمایه انسانی، نوع خانواده و میزان وقت صرف شده والدین برای فرزندان رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، شیروانی و دیگران (۲۰۲۲)، در تحقیقی به این نتیجه دست‌یافت‌اند که اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و عضویت در شبکه‌های اجتماعی در ارتقای بهزیستی روانی مؤثر است. نتایج نشان داد که سرمایه اجتماعی با تسهیل کنش‌های اجتماعی نقش بسزایی در تأمین و دستیابی به ترجیحات افراد دارد و در نتیجه امکان کاهش استرس روانی و در نتیجه شادکامی را برای شهروندان فراهم می‌کند. مک‌دونالد و بنتون^۱ (۲۰۲۱)، تحقیقی بیان داشتند که روابط اجتماعی برای درک کار و محل کار بسیار مهم است. معززی و دیگران (۲۰۲۱)، در تحقیقی به این نتیجه دست‌یافت‌اند که حمایت اجتماعی بیشترین تأثیر را بر خانواده‌گرایی دارد و همبستگی اجتماعی کمترین تأثیر را دارد. نواه و دیگران (۲۰۲۱)، در تحقیقی، به این نتیجه دست‌یافت‌اند که سه مؤلفه درون گروه سرمایه اجتماعی با معنای زندگی همبستگی معناداری دارند و شدت این همبستگی به ترتیب متوسط، ضعیف و ضعیف است. بین دو مؤلفه بیرونی سرمایه اجتماعی و معنای زندگی همبستگی مشاهده نشد. جانون و رابرتز^۲ (۲۰۲۰)، در تحقیقی بیان داشتند که تمام ابعاد سرمایه اجتماعی با سلامت مرتبط است، اما درحالی‌که به‌طور کلی این ارتباط مثبت است، پیوندهای نزدیک خانوار با سلامت و رفاه رابطه معکوس دارد. این "سمت تاریک" بالقوه سرمایه اجتماعی تا به امروز عمدتاً نادیده گرفته شده است، اما اگر قرار است سرمایه اجتماعی یک ابزار تحلیلی مفید باشد، مهم است. عباس زاده و دیگران (۲۰۱۵)، در تحقیقی به این نتیجه دست‌یافت‌اند که متغیر سرمایه اجتماعی در هر چهار بعد (حمایت خانواده‌پذیری، حمایت خانواده شوهر پدر، حمایت دوستان و اعتماد بین فردی) با افسردگی رابطه معناداری دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که ۲۴ درصد از تغییرات افسردگی توسط متغیرهای مستقل تبیین شده است. قاسمی و کاظمی (۲۰۰۸)، در تحقیقی به این نتیجه دست‌یافت‌اند که بین میزان سرمایه انسانی، نوع خانواده و میزان زمان صرف شده برای فرزندان رابطه معناداری وجود دارد.

شهر کرمانشاه هر ساله یکی از شهرهایی است که بیشترین میزان بیکاری و به تبع آن فقر را داراست. باوجود پیشرفت و توسعه گسترده در زندگی بشری، میزان فقر نه تنها کاسته نشده، بلکه بر طبق آمارهای موجود در حال افزایش نیز است. امروزه توجه به این گروه از افراد بیش‌ازپیش احساس می‌شود. چراکه از نظر معیشتی جزو دهک‌های پایین جامعه هستند. به عبارتی، یکی از مهم‌ترین راه‌حل‌های کاهش مسئله فقر که در بسیاری از کشورهای دنیا نیز اجرا شده، بحث توانمندسازی افراد ناتوان و نیازمند در جامعه است که در ایران توسط سازمان بهزیستی این امر انجام می‌شود. توانمندسازی به‌عنوان یکی از راه‌هایی افزایش بهره‌وری از استعدادها و توانایی‌های بالقوه افراد، تحت تأثیر عوامل مختلفی نظیر میزان مشارکت و انسجام اجتماعی، سطح آگاهی و اطلاعات افراد و میزان اعتماد اجتماعی است که در مجموع تحت عنوان مفهوم سرمایه‌های اجتماعی قابل بحث و بررسی است. با توجه به

^۱ - McDonald and Benton

^۲ - Johnon and Roberts

موارد گفته شده و مشکلات موجود در این زمینه پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این سؤال مهم پژوهشی است که از دیدگاه جامعه‌شناختی، سرمایه اجتماعی تا چه اندازه بین خانواده‌های تحت پوشش سازمان بهزیستی تأثیرگذار است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نوع روش تحقیق توصیفی - پیمایشی است. با توجه به اینکه حجم نمونه وسیع می باشد و طبعاً نمی‌توان این جمعیت به این بزرگی را موردبررسی قرارداد. لذا روش نمونه‌گیری در پژوهش حاضر برای گردآوری اطلاعات از شهروندان تحت پوشش سازمان بهزیستی در زمینه سرمایه اجتماعی، نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای بوده است و حجم نمونه در سطح اطمینان ۹۵ درصد با احتساب خطای ۱۰ درصد، ۳۹۵ نفر در محلات شهر کرمانشاه تعیین شده است. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه سرمایه اجتماعی پاتنام (۱۹۹۹)، استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳۰ سؤال و سؤالات آن به صورت بسته پاسخ با طیف پنج گزینه‌ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) می باشد که به ترتیب نمره ۵-۴-۳-۲-۱ به آن‌ها تعلق می‌گیرد. این پرسشنامه سرمایه اجتماعی را در چهار بعد: اعتماد به سازمان، مشارکت، خیرخواهی و روابط متقابل موردسنجش قرار می‌دهد. چگونگی توزیع سؤالات پرسشنامه بر اساس ابعاد سرمایه اجتماعی در جدول زیر ارائه شده است. پاتنام (۱۹۹۹) روایی پرسشنامه را برای چهار بعد اعتماد به سازمان، مشارکت، خیرخواهی و روابط متقابل به ترتیب ۰/۵۸، ۰/۶۰، ۰/۷۰، ۰/۶۶ و پایایی را به ترتیب برای چهار بعد به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۸۸، ۰/۹۰، ۰/۸۴ را گزارش نموده‌اند. در پژوهش موسی زاده (۱۳۹۶)، نیز برای سنجش پایایی کلی پرسشنامه، پس از انجام یک مطالعه مقدماتی و تعیین واریانس سؤالات، از طریق ضریب آلفای کرونباخ مورد محاسبه قرار گرفت که ۰/۸۸ بدست آمد و برای چهار بعد اعتماد به سازمان، مشارکت، خیرخواهی و روابط متقابل به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۶، ۰/۸۲ و ۰/۸۰ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش با توجه به سطح سنجش متغیرهای موردبررسی، از آماره‌های توصیفی و آماره‌های استنباطی استفاده شده و کلیه عملیات اجرایی پردازش داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل آزمون فرضیه‌ها با توجه به ماهیت متغیرهای مطرح شده از جداول متقاطع، آماره‌های χ^2 ، ضرایب کندال تای بی و آزمون تفاوت میانگین، آزمون t و تحلیل واریانس یک طرفه (F) می باشد.

یافته‌ها

برای بررسی و تحلیل سوال‌های پژوهش ابتدا نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف موردبررسی قرار می‌گیرد.

جدول ۱. بررسی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها

متغیرها	مقدار آماره	مقدار احتمال
اعتماد به سازمان	۰/۱۷۲	۰/۲۲۸
مشارکت	۰/۲۸۱	۰/۱۳۴
خیرخواهی	۰/۱۸۷	۰/۱۰۹
روابط متقابل	۰/۱۵۱	۰/۱۳۶

جهت بررسی نرمال بودن داده ها طبق جدول فوق مشخص می شود توزیع نمرات متغیرهای مذکور، دارای توزیع نرمال می باشد؛ زیرا مقدار احتمال آن ها بیش از سطح معنی داری ۰/۰۵ به دست آمده است. براین اساس، با توجه به فرضیه های پژوهش از آزمون t و آزمون t جفتی استفاده می شود.

جدول ۲. بررسی وضعیت توزیع متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
اعتماد	۳۷/۱۴	۰/۲۲۲	۰/۰۱۲

جدول ۳. آزمون t تأثیر بین میزان اعتماد به سازمان خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی

متغیر	متغیر: اعتماد به سازمان خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی					
	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی اختلاف	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	t ثابت	آماره t
	حد بالا	حد پایین				
اعتماد	۰/۳۱۹	۰/۳۸۵	۰/۴۷۶	۰/۰۰۰	۳۹۵	۱/۹۶

بر اساس نتایج آزمون t از آنجایی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ می باشد، لذا فرضیه اول که بین میزان اعتماد به سازمان خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد، تأیید می شود. با توجه به مقدار ثابت عدد t که باید بالای ۱/۹۶ باشد، عدد t به دست آمده حاصل از سنجش متغیرها، ۳۷/۱۴ می باشد که بزرگ تر از عدد ثابت t است و معنی دار است. لذا در این بخش از آزمون نیز می توان با اطمینان ۹۵ درصد ادعا کرد که بین میزان اعتماد به سازمان خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول ۴. بررسی وضعیت توزیع متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
مشارکت	۳۹/۲۷	۰/۲۲۲	۰/۰۱۲

جدول ۵. آزمون t تأثیر بین میزان مشارکت خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی

متغیر	متغیر: مشارکت خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی					
	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی اختلاف	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	t ثابت	آماره t
	حد بالا	حد پایین				
مشارکت	۰/۴۹۷	۰/۴۶۷	۰/۳۵۳	۰/۰۰۰	۳۹۵	۱/۹۶

بر اساس نتایج آزمون t از آنجایی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ می باشد، لذا فرضیه دوم تحقیق که بین میزان مشارکت خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد، تأیید می شود. با توجه به مقدار ثابت عدد t که باید بالای ۱/۹۶ باشد، عدد t به دست آمده حاصل از سنجش متغیرها، ۳۹/۲۷ می باشد که بزرگ تر از عدد ثابت t است و معنی دار است. لذا در این بخش از آزمون نیز می توان با اطمینان ۹۵ درصد ادعا کرد که بین میزان مشارکت خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول ۶. بررسی وضعیت توزیع متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
خیرخواهی	۳/۷۱۲	۰/۲۴۲	۰/۰۱۲

جدول ۷. آزمون t تأثیر میزان خیرخواهی خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی

متغیر	متغیر مستقل: میزان خیرخواهی خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی					
	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی اختلاف		اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	t ثابت
	حد بالا	حد پایین				
خیرخواهی	۰/۲۱۳	۰/۱۵۹	۰/۱۸۹	۰/۰۰۰	۳۹۵	۱/۹۶

بر اساس نتایج آزمون t (جدول ۶ و ۷) از آنجایی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ می باشد، لذا فرضیه سوم تحقیق که بین میزان خیرخواهی خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد، تأیید می شود. با توجه به مقدار ثابت عدد t که باید بالای ۱/۹۶ باشد، عدد t بدست آمده حاصل از سنجش متغیرها، ۱۴/۸۹۲ می باشد که بزرگ تر از عدد ثابت t است و معنی دار است. لذا در این بخش از آزمون نیز می توان با اطمینان ۹۵ درصد ادعا کرد که بین میزان خیرخواهی خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول ۸. بررسی وضعیت توزیع متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
روابط متقابل	۳/۷۱۵	۰/۲۴۲	۰/۰۱۲

جدول ۹. آزمون t تأثیر بین میزان روابط متقابل خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی

متغیر	متغیر: میزان روابط متقابل خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی					
	فاصله اطمینان ۹۵ درصدی اختلاف		اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	t ثابت
	حد بالا	حد پایین				
روابط متقابل	۰/۰۱۲	۰/۰۳۹	۰/۲۲۳	۰/۰۰۰	395	۱/۹۶

بر اساس نتایج آزمون t (جدول ۸ و ۹) از آنجایی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ می باشد، لذا فرضیه دوم تحقیق که بین میزان روابط متقابل خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد، تأیید می شود. با توجه به مقدار ثابت عدد t که باید بالای ۱/۹۶ باشد، عدد t به دست آمده حاصل از سنجش متغیرها، ۱۰/۴۱۳ می باشد که بزرگ تر از عدد ثابت t است و معنی دار است. لذا در این بخش از آزمون نیز می توان با اطمینان ۹۵ درصد ادعا کرد که بین میزان روابط متقابل خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول ۱۰. جدول برآورد ضرایب مدل نهایی تی جفتی میزان سرمایه اجتماعی خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	آماره T	T ثابت	حد پایین	حد بالا	درجه آزادی	سطح معنی داری
اعتماد به سازمان	۳/۸۱۴	۰/۳۵۲	۴۲/۸۲۷	۱/۹۶	۰/۷۵۵	۰/۸۲۸	۳۹۴	۰/۰۰۰
مشارکت	۳/۶۸۷	۰/۳۹۲	۱۸/۹۱۵	۱/۹۶	۰/۲۹۲	۰/۳۶۴	۳۹۴	۰/۰۰۰
خیرخواهی	۳/۵۲۲	۰/۳۶۷	۲۹/۵۱۴	۱/۹۶	۰/۲۸۶	۰/۵۶۱	۳۹۴	۰/۰۰۰
روابط متقابل	۳/۸۲۱	۰/۳۴۵	۱۷/۳۳۳	۱/۹۶	۰/۳۸۷	۰/۵۳۲	۳۹۴	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج آزمون t (جدول ۱۰) از آنجایی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰,۰۵ می باشد، لذا فرضیه اصلی تحقیق تأیید می شود. با توجه به مقدار ثابت عدد t که باید بالای ۱,۹۶ باشد، عدد t به دست آمده حاصل از سنجش متغیرها به ترتیب، ۴۲/۸۴۷، ۱۸/۹۱۵، ۲۹/۵۱۴، ۱۷/۳۲۳ می باشد که بزرگ تر از عدد ثابت t است و معنی دار است. لذا در این بخش از آزمون نیز می توان با اطمینان ۹۵ درصد ادعا کرد که بین میزان سرمایه اجتماعی خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

در ارتباط با فرضیه فرعی اول می توان گفت بین میزان اعتماد به سازمان خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد. یافته های مربوط به فرضیه فوق نشان داد که نتایج این فرضیه با تحقیقات میرحسینی و آقاجانی (۱۳۹۷)، شریفیان (۱۳۸۰)، عبداللهی و موسوی (۱۳۸۶)، شیروانی و دیگران (۲۰۲۲)، مک دونالد و بنتون (۲۰۲۱)، رستم پور و دیگران (۲۰۲۱)، نواه و دیگران (۲۰۲۱)، همسو می باشد؛ بنابراین، در تبیین این فرضیه می توان گفت بین میزان اعتماد به سازمان خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد. در ارتباط با فرضیه فرعی دوم می توان گفت بین میزان مشارکت خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد. یافته های مربوط به فرضیه فوق نشان داد که نتایج این فرضیه با تحقیقات میرحسینی و آقاجانی (۱۳۹۷)، عبداللهی و موسوی (۱۳۸۶)، شیروانی و دیگران (۲۰۲۲)، مک دونالد و بنتون (۲۰۲۱)، رستم پور و دیگران (۲۰۲۱)، همسو می باشد؛ بنابراین، در تبیین این فرضیه می توان گفت بین میزان مشارکت خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد. در ارتباط با فرضیه فرعی سوم می توان گفت بین میزان خیرخواهی خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد. یافته های مربوط به فرضیه فوق نشان داد که نتایج این فرضیه با تحقیقات عبداللهی و موسوی (۱۳۸۶)، همسو می باشد؛ بنابراین، در تبیین این فرضیه می توان گفت بین میزان خیرخواهی خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد. در ارتباط با فرضیه فرعی چهارم می توان گفت بین میزان روابط متقابل خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد. یافته های مربوط به فرضیه فوق نشان داد که نتایج این فرضیه با تحقیقات دربان آستانه و دیگران (۱۳۹۹)، میرحسینی و آقاجانی (۱۳۹۷)، عبداللهی و موسوی (۱۳۸۶)، شیروانی و دیگران (۲۰۲۲)، مک دونالد و بنتون (۲۰۲۱)، رستم پور و دیگران (۲۰۲۱)، همسو و با تحقیق معززی و دیگران (۲۰۲۱)، ناهمسویی دارد؛ بنابراین، در تبیین این فرضیه می توان گفت بین میزان روابط متقابل خانواده های تحت پوشش سازمان بهزیستی تفاوت معنی داری وجود دارد.

در کل می توان گفت مشارکت پذیری اعضای خانواده با بهره گیری از مکاتب و نظریه های مختلف جامعه شناختی نظیر ساخت گرایی، کارکردگرایی، تضاد، دیدگاه فرهنگی و... قابل تبیین است، لیکن نظر به اینکه رفتار نظام مند و برخاسته از الگوهای تثبیت شده فرهنگی، تحت تأثیر ساخت های مختلف اجتماعی است، لذا تا این رفتار در سطحی فراگیر و به صورتی انتزاعی مورد مطالعه قرار نگیرد، نمی توان چگونگی آن را به طور دقیق درک کرده یا از چرایی آن بحث نمود. مطالعه ساختار اجتماعی در مقولات مختلف فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و... برای محقق این امکان را فراهم می کند تا موضوعی خاص را در منظری عام و

کلان مورد تحلیل قرار دهد. دیدگاه پارسونز کنش اجتماعی ویژگی یک «نظام» را داشته و قابلیت تحلیل سیستمی دارد. مقصود او از کنش اجتماعی هر نوع رفتار انسانی است که بر اساس معانی‌ای که کنشگر از دنیای خارج دریافت می‌کند، به وجود می‌آید. ویژگی اصلی کنش اجتماعی در حساس بودن کنشگر نسبت به معانی دنیای خارج و محیط است و کنش اجتماعی با توجه به ذهنیت کنشگر و دیگران ایجاد می‌شود و کنشی متقابل می‌باشد. به اعتقاد پارسونز کنش اجتماعی نظیر یک نظام و سیستم، دارای ساخت، کارکرد و فرآیند درون سیستم است، لذا از مفهوم کنش اجتماعی به مفهوم نظام کنشی منتقل می‌گردد که دارای ساخت است. سرمایه اجتماعی یک ظرفیت، جوهر اجتماعی یا هنجاری غیررسمی است که همکاری میان افراد و نهادهای یک جامعه را ارتقا می‌بخشد. هر شبکه اجتماعی، برای دستیابی به اهداف خود علاوه بر افراد آگاه و باتجربه و امکانات و ابزار مادی، به عواملی مانند اعتماد، مشارکت، تعلق و ... هم نیاز دارد که این عوامل همان ابعاد سرمایه اجتماعی هستند. در جامعه امروزی بدون سرمایه اجتماعی دستیابی به توسعه امکان‌پذیر نخواهد بود، زیرا بدون این سرمایه استفاده از دیگر سرمایه‌ها به طور بهینه انجام نخواهد شد. هر تحقیقی دارای محدودیت‌هایی در راه انجام است این تحقیق نیز خالی از محدودیت نیست در این زمینه می‌توان گفت این تحقیق با محدودیت عدم دسترسی به کلیه افراد، ترس از شرکت در آزمون توسط شرکت‌کنندگان، کمبود منابع موجود، عدم همکاری مسئولان و ... اشاره کرد. با این حال سعی تمام شد در این تحقیق به نتایج خللی وارد نشود. پیشنهاد می‌شود سازمان بهزیستی، با برگزاری کنفرانس، کلاس سمعی و بصری، بروشور و ... افراد را نسبت به اهداف سازمان، اعتماد به سازمان، خیرخواهی، مشارکت در منافع و ... آگاه نماید. همچنین، در کنار سرمایه اجتماعی، متغیرهای دیگری همچون کیفیت زندگی، رضایت از سازمان، امید به آینده و ... از دیدگاه جامعه‌شناسی نیز موردبررسی قرار گیرد. نتایج تحقیق در اختیار سازمان بهزیستی، پژوهشگران، محققین، اساتید، دانشجویان و ... قرار گیرد تا با الهام از نتایج این تحقیق و تحقیقات مشابه بتوان به نتایج کلی که قابل‌تعمیم به کلیه افراد تحت پوشش سازمان بهزیستی باشد دست یافت.

منابع

- آلبرو، مارتین (۱۴۰۰). مقدمات جامعه‌شناسی، ترجمه: منوچهر، صبوری، تهران: نشر نی.
- امیرخانی، امیرحسین؛ اکبری، حمید (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء سرمایه اجتماعی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های آن براساس مدل SCAT (مورد مطالعه: کارکنان اداره کل بهزیستی استان تهران)، فصلنامه تحقیقات و نظریه‌های نوین مدیریت دولتی، ۱(۲)، ۶۷-۴۶.
- پاتنام، رابرت (۱۳۹۹). دموکراسی و سنت‌های مدنی، ترجمه محمدتقی دلفروز، تهران: نشرسلام.
- توسلی، غلامعباس و موسوی، مرضیه (۱۳۸۴). مفهوم سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید با تأکید بر نظریه‌های سرمایه اجتماعی. نامه علوم اجتماعی، ۱۱(۴ (پیاپی ۲۶))، ۱-۳۲.
- چلبی، مسعود (۱۴۰۱). تحلیل اجتماعی در فضای کنش، تهران: نشرنی.
- چلبی، مسعود (۱۴۰۱). جامعه‌شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران: نشر نی.
- حسینی، سیدابراهیم؛ نوابخش، فرزاد؛ سیدی، فرانک (۱۴۰۱). بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر نگرش به سطح توسعه اجتماعی در میان شهروندان اراکی. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۴(۵۴)، ۲۷۳-۲۵۵.

- دربان آستانه، علیرضا؛ رضوانی، محمدرضا؛ قدیری معصوم، مجتبی؛ هاجری، بهرام (۱۳۹۹). تحلیلی بر توزیع خانوارهای تحت پوشش سازمان بهزیستی در سطح کشور و ارتباط آن با متغیرهای اقتصادی و اجتماعی، مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، ۳۳(۳)، ۱۲۸-۱۴۹.
- شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰). سرمایه اجتماعی: مفاهیم اصلی و چارچوب نظری، رفاه اجتماعی، ۱(۲)، ۵-۱۸.
- شیروانی ناغانی، مینا؛ ادیسی، افسانه؛ مشیر استخاره، زهرا سادات (۱۴۰۰). مطالعه جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی و رفاه ذهنی (مورد مطالعه: شهروندان ۱۸ سال به بالای ساکن در شهر تهران)، برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۳(۴۹)، ۱۴۵-۱۸۴.
- غفاری، غلامرضا (۱۳۹۹). بررسی وضعیت اعتماد اجتماعی در ایران، تهران: دفتر طرح‌های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- غفاری، غلامرضا (۱۳۹۹). سرمایه اجتماعی و امنیت انتظامی، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- فاتحی، ابوالقاسم؛ اخلاصی، ابراهیم (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: دانش آموزان دختر پیش دانشگاهی شهر شیراز)، برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۵(۱۴)، ۱۴۵-۱۸۲.
- قاسمی، وحید؛ و کاظمی، مهری (۱۳۸۷). تحلیلی جامعه‌شناختی بر نقش خانواده در میزان برخورداری از سرمایه اجتماعی، علوم اجتماعی (دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد)، ۵(۱)، ۱۸۹-۲۱۸.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۹). پیامدهای مدرنیته، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
- گیدنز، آنتونی (۱۴۰۰). جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشرنی.
- مزینانی، مریم؛ حضرتی صومعه، زهرا؛ کاشانی، مجید (۱۴۰۱). بررسی جامعه‌شناختی تأثیر گروه‌های مرجع بر سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: دانش آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران). ماهنامه جامعه شناسی سیاسی ایران، ۷(۵)، ۳۲۶-۳۴۶.
- مصطفی‌پور، احسان؛ حقیقتیان، منصور؛ و محمدی، اصغر (۱۳۹۷). تبیین جامعه‌شناختی میزان سرمایه اجتماعی محله‌های شهر تهران. مطالعات جامعه شناسی، ۱۱(۳۸)، ۲۰-۷.
- موسی زاده، فرزاد (۱۳۹۶). رابطه مهارت های روانی با مهارت های ارتباطی و سرمایه اجتماعی مدیران ورزشی اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان، اصفهان.
- میرحسینی، بیدا؛ آقاجانی، حسین (۱۳۹۷). بررسی جامعه‌شناختی سبک زندگی و رابطه آن با سرمایه اجتماعی (نمونه مورد مطالعه: زنان شهر قزوین)، علوم اجتماعی، ۱۲(۴۱)، ۲۱۳-۲۴۶.
- نظارتی زاده، محمد رضا؛ اسماعیلی، رضا و محمدی، اصغر (۱۴۰۱). تبیین جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر سازگاری اجتماعی نمونه: ساکنان مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان، جامعه شناسی کاربردی، ۳۳(۱)، ۱۵۹-۱۸۸.
- نوغانی، محسن؛ آهنگیان، محمد رضا؛ و رفیعی، محمدتقی (۱۳۹۱). تأثیر سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر موفقیت در آزمون سراسری ورود به دانشگاه، جامعه شناسی آموزش و پرورش، ۱(۱)، ۱۹۱-۲۱۸.
- یعقوب، فرزانه؛ پروین، ستار؛ آقاجانی مرسا، حسین (۱۴۰۰). بررسی جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی با تاب‌آوری پزشکان، پرستاران و مددکاران اجتماعی در زمان بحران (مورد مطالعه استان های کرمانشاه، تبریز، کرمان، لرستان، اهواز، مازندران و تهران)، سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ۵(۴)، ۲۹۰-۲۷۷.
- McDonald, S., Richard A. Benton. (2021). Social Capital and Economic Sociology. The Oxford Handbook of Social Networks. Edited by Ryan Light and James Moody.

- Moazezi Khandehroye Yazdi, F., Hazrati Someeh, Z., Tanhai, H. (2021). A Sociological Study of the Impact of Social Capital on Familyism among Youth in Tehran. *Journal of Iranian Social Development Studies*, 13(49), 227-239.
- Navah, A., Bagheri, M., Boudaghi, A., Isamanesh, G. (2021). Capital and Meaning: A Sociological Study of the Impact of Social Capital on the Meaning of Life (Case Study: Employees of Fajr Persian Gulf Energy Company). *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 10(18), 209-241.
- Putnam, R. (1991). The Prospe Rous Community: Soc ial Capital and Pub lic Life.
- shirvaninaghani, M., Edrisi, A., Moshir, Z. (2022). A sociological study of the relationship between social capital and subjective well-being: Case study of citizens aged 18 and over living in the Tehran city. *Social Development & Welfare Planning*, 13(49), 145-184.